

Folyóiratok.

A „Budapesti Szemle“ az Akadémia Gyulai Pál által kiváló gondal szerkesztett folyóiratának megjelent ez évi utolsó füzeté. Közleményei sorát Vámbéry Ármin nyitja meg az ázsiai moszlim népek szabadságtörekvéseinek szellemes ismertetésével. Fejtegetéseit a *törökökön* kezdi meg, mely nép keleties indolentiáját már a hatvanas években meg akarta törni Vámbéry nehány tollforgató barátja a *Hurriet* (Szabadság) című török újságban. A mostani állapotok rajza után *Persia* siralmas társadalmi viszonyaira tér át. Itt a szabad eszméket maga az államhatalom üldözi. Az állami adót most is a felségkincstára és az udvari méltóságok zsebe nyeli el. A sanyargatott nép az adószedők és rablóbandák elől sziklaszakadékokban és erdőségekben vonja meg magát. A felvilágosodott hazafiakat rendszeresen száműzik. Ezek adják ki Londonban a Hanun című lapot, melyet mindenki olvashat, csak a jól őrzött persa határon belől nem. Persiától keletre és északkeletre az ázsiai kényuraság és zsarnokság sötétsége uralkodik: egyedül csak Indiában él az iszlámnak ötven milliónál több híve olyan szabad intézmények élvezetében, melyben még nyugaton sem részesül minden modern nép. A füzet másik igen érdekes tanulmánya a Wolf Györgyé, aki a magyar helyesírás alapjáról írt aktuális fejtegetést. Szerinte a magyar helyesírás alapja egyedül az etimológia, vagyis a történeti származtatás 1-het. Állítása igazolására ismertet a világirodalom minden helyesírását, amey a szanszkritot és a középkori zsidót kivéve mind etimológikus, mint ahogy etimológikus a helyes alapon nyugvó magyar helyesírás is. Vele szemben Szarvas Gábor a fonetikus hangírás híve. A két terjedelmes értekezés mellett még a régebben megkezdett „Zsidók és az antiszemita áramlat“ és Riedl Frigyes „A magyar irodalom főirányai“ című hosszabb közleménysorozatának olvassuk befejező részét. Szépirodalmi rovatban az Értésítő kritikái közül az egyik Bodnár Zsigmond akció és reakció törvényének tarthatatlanságát bizonyítja be, a másik Petelei István Jetti című kötetéről beszél. A füzetet és vele az egész évfolyamot a Budapesti Szemle 1883—1893. évi folyamainak tartalommutatója fejezi be. —

Az „Egyetemes Philologiai Közöny“ X. füzetében Récsy Viktor egy érdekes görög költeményt közöl Szent László leányáról, Komnen János byzanczi császár nejről, a ki azt a Mindenható tiszteletére emelt templomot és monostort építtete, a mely a középkori Byzancznak legszebb ékessége volt. A költemény a XIV. százdból való és 145 sorból áll. — Kalmár Elek befejezi „Petőfi János vitézének népies elemei“ című cikkét, szintűgy Lehr Vilmos „Maitre Parthelin és XVI. századi német alakjai“ összehasonlító irodalmi tanulmányát. — Varjas István is befejezi a „Kritikai adalékokat a Statius Thebaisához írt scholionokhoz.“ — Takács István „Az idegen szók hangrendjéhez“ szól figyelemre méltóan. — Heinrich Gusztáv „Juhász Máté miszteriuma“ ismertetésével foglalkozik. — A Hazai irodalom rovatban a következő művek vannak ismertetve: Codex Festi Farnesianus, phototypikai másolata e hecses kéziratnak, leírással P. Theurewk Emiltől (ism. Vári Rezső); A francia nyelv elemi tanfolyama dr. Theisz Gyulától (ajánlja Balassa József); Róma törvényhozása a nép-

gyűlések korában: *Keil A.* (kedvezően ism. Fröhlich Róbert); A római költészet története *Ribbeck Ottótól*, ford. Katona Lajos; (terjedelmes ismertetés Pozder Károlytól.) — A Philologiai Programmértekezések rovatában ismertetve és bírálva vannak: *Maczki Váler*: A regény dialektikája (Góbi Imre); *Cserni Béla*: Látogatás Apulumban; *Téglás Gábor*: A római bányászok temetkezési módja Dáciaiban. (Mindkettőt Ruzsinszky Bálint); *Koltai Virgil*: Petőfi és Arany (Szigetvári Iván); *Frank Zoltán*: Nehány szó Szentjóni Szabó László és költészetéről (Rupp Kornél); *Werner Adolf*: Gróf Gvadányi József (Demek Győző); *Benő János*: A természet ekonomiája. (Váczy János) Vegyesek, Név- és tárgymutató zárják be a füzetet, a mely az egész XVII. évfolyam címlapját és tartalmát is hozza.

—i —s.

— *A Magyar Történeli Életrajzok* 1893. IX. évfolyamának 5-ik füzete november folyamán került ki a sajtó alól, a szerkesztő *Szilágyi Sándor* által írt I. Rákóczy György erdélyi fejedelem életrajzának utolsó fejezeteivel. A munkát magát, melyet a szerző annyi szeretettel és gondal írt, külön óhajtván méltatni, itt csak a füzet szép illusztrációit emeljük ki, melyek között 4 önálló van, u. m. Rákóczy György arcképe Rembrand után 1632-ből, Rákóczy Pál temetési pajza (színyomatban), Esterházy Miklós nádor arcképe s egy retek szép, tipikus kuruczokat ábrázoló kép, a mely magyar huszárok táborozását ábrázolja a harminczéves háborúból, egy a kölni városházában őrzött gobelinről. A szövegbe nyomott képek közt számos aláírás hasonmása s több arckép van (így a Homonnai Jánosé, gróf Trauttmansdorf Miksáé, Banner svéd tábornoké, Lósy Imre esztergomi érseké, Puchaim cs. tábornoké); a várak, városok és műemlékek képei közt a deési ref. templomé, u. ott a casinóé, Beszterce, Bukarest, Sárospatak, Szathmár vára, a kassai szt. Mihály kápolna, a szerencsi templom, Kreutzenstein vára, a kassai régi ref. templom képei. Mindezek s még számos egyéb illustratio magában is igazolja, hogy legdisezebben kiállított tud. folyóiratunk a Történeli Életrajzok, melyeket a Tört. Társulat tagjai 5 frtért, mások 8 frtért szerezhetnek meg évfolyamonként. Az eddig megjelent életrajzok külön is megrendelhetők. A jövő (1894-iki) évfolyamban meg fog jelenni gróf Gvadányi József és Corvin János herczeg életrajza; amazt *Széchy Károly*, emezt *Schönherr Gyula* írta.

— *A Századok* nov. füzetét egy erdélyi történeli emlék leírásával nyitja meg dr. *Beverth Vilmos*, „Egy sírkő a a nagy-szöllősi csataterén² cz. a. A csataterén, a hol Kemény János fejedelem 1662-ben a török hadak által segített Apafi Mihályval szemben elesett, emlékkő jelöli azt a helyet, hol Kemény János holttestét feltalálták. Az egyszerű téglamléket 1851-ben újra építették; mert az eredetit a nagy-szöllősiek elhordták és pedig — csudálatosképen — azért, mert okleveleket véltek benne találni Hétúr községgel folytatott pörükben. Ennek azonban semmi felírata nincs. A csatában elesetteket száz lépésnyire ettől az emléktől közös sírban temették el; e felett egy sírkő állott, melyet mintegy 20 éve átvittek az ev. ref. templom sekrestyéjébe. A töredezett s megkopott emlék most már csonka felírata *Petrichevich Horváth János* nagyreményű fűj emlékét őrzi, a ki Kemény J. seregében esett el. A felirat azt nem em-

liti, hogy a fejedelem is ott temettetett-e el, vagy pedig Keresden, mint a hogy a gr. Bethlen család tradíciója tartja. — *Komáromy* András folytatja és befejezi „Egy hamis pénzverő a XVI. században“ cz. értekezését. Azután *Dedek* Crescens tesz jelentést néhány morva és csehországi levéltárról. A történeti irodalom rovata *Pauler* Gyula Árpádkori történetéből közöl egy fejezetet: Párhuzam Szt. László és Kálmán közt — s számos könyvismertetést. *A tárczában* *Pettkó* Béla a Chernel-család leveles-ládáját ismerteti; *Szádeczky* L. „Ki írta a Lajos király haláláról kesergő levelet?“ cz. a. válaszol Erdélyinek.

Az *Akadémiai Értesítő* nov. füzete *Pauler* Gyula legújabb, nagyszabású munkájának (A magyar nemzet története az Árpádházi királyok alatt) egy fejezetével kezdődik „A magyar nemzet fejlődéséről az Árpádok alatt“. — Azután a könyvkiadó vállalatban megjelentű „A régi Róma, a legújabbkori fölfedezések világitásában“ cz. *Lanciani* R. munkája bevezetéséből van egy részlet közölve (tord. *Lubóczy* Zs.). *Balassa* József: „A szlavóniai magyarok és nyelvük“ cz. értekezéséből közöl kivonatot. *Heinrich* G. Kazinczy levelezésének IV. kötetét mutatja be. A „Magyar Történeti Színműtár“ megindítását jelzi egy rövid cikk a Kóczán-díj pályanyertes munkáiból. *Pecz* Vilmos egy görög költeményt ismertet a várnai csatáról. Szily Kálmán György mester aritmetikáját mutatja be 1499-ből. Folyóiratok szemléje s jegyzőkönyvek zárják be a füzetet.

Szaksosztályi Értesítő.

Szaksosztályunk választmányja f. hó 10-én *Szamosi* János elnöklete alatt ülést tartott, melyen az elnökség jelentést tett az „*Erdélyi Múzeum*“ eddig megjelent 10. évfolyama példányszámairól. A teljes példányok 40 és 80 közt váltakoznak. A hirdetett kedvezményes árak addig tartanak fenn, a míg a teljes példányok száma 20-ra száll le. A tagdíjak ezentúl az év első negyede leteltével postai megbízással fognak beszédetni. Az elnökség megbíztatik a folyóirat nyomtatása iránt jövő évre Ajtai K. Albert nyomdájával megújítani a szerződést. Elhatározottat Apáczai Cseri János székfoglalójának 500 példányban való kiadása s mellékletként az Erd. Múz. jövő évi I. füzetéhez csatolása. A vál. ülés legfontosabb tárgya volt a szaksosztály szabályzatának, ill. ügyrendjének revíziója, a mely a jan. végén tartandó közgyűlés elé fog terjesztetni.

— *Szaksosztályunk* f. hó 16-án d. u. 4 órakor r. havi ülést tart, melyen:

1. *Brassai* Sámuel: A fejlődés elméletéről —
2. *Jankó* János dr.: „Igriczek a Biharhegységben“ — fog felolvasni.